

Vysvětlivky zenových názvů a výrazů

UŽÍVANÝCH V ZENOVÉ ŠKOLE KWAN UM

AIGO (korej.): výraz pro reakci na nepochopitelnou situaci, jako např. náhlé úmrtí či neštěstí, nebo jen překvapení

Anuttara Samjak Sambódhi (sanskrt): „dokonalé univerzální samádhi“, zážitek osvícení, kdy se dotyčná osoba stane Buddhou

Avalokitéšvara (sanskrt): bódhisattva soucitu (viz Kwan Seum Bosal)

Bhikšú (sanskrt, páli: Bhikkhu): vysvěcený mnich

Bhikšuní (sanskrt, páli: Bhikkhuní): vysvěcená mniška

bódhi (sanskrt): „probuzení“; osvícení

Bódhidharma (sanskrt): první zenový patriarcha; údajně přišel do Číny r. 520, a po devět let meditoval čelem ke zdi v šaolinském chrámu

bódhisattva (sanskrt): bytost, jejíž skutky směřují k jednotě a harmonii; někdo, kdo slíbí odložit své vlastní osvícení za cenu pomoci všem cítícím bytostem dosáhnout osvobození; přeje si dosáhnout osvícení nejen pro sebe, ale pro ostatní. Ideál bódhisattvy je základem mahajánového i zenového buddhismu.

bosalnim (korej.): v Koreji - žena (laik), jež pomáhá v chrámu

Buddha (sanskrt): probuzený; obvykle se vztahuje k Siddhárthovi Gautamovi (6. stol. př. n. l.), historickému zakladateli buddhismu

Buddha Šákjamuni (sanskrt): „mudrc klanu Šákja“, historický buddha

buddhovská podstata: to, co sdílejí všechny cítící bytosti, a co se projevuje v jejich jednotlivých formách; podle zenové teorie řekl Buddha, že všechny věci mají buddhovskou podstatu, a tudíž vnitřní potenciál stát se Buddhou

centrum: centrum vnitřní energie v břiše; v mnoha zenových tradicích se považuje za místo, kde spočívá těžiště celku zahrnujícího srdce, tělo a mysl. Soustředění pozornosti do centra (hara) je technika používaná v některých formách zenové praxe pro koncentraci a rozvoj síly samádhi.

čchi (čín.): životní síla

Čogje: hlavní řád korejského buddhismu, vznikl r. 1356 sjednocením zenových škol Devíti hor

Dae Soen Sa Nim (korej.): titul užívaný studenty pro zenového mistra Seung Saha; „velký, vážený zenový mistr“; v korejské tradici jsou všichni zenoví mistři označováni „Soen Sa Nim“. Přídomek „Dae“ (velký) se pak přidává k titulu po překročení věkové hranice 60 let.

deset směrů: buddhistické kosmologické pojetí; sever, jih, východ, západ, nahore, dole, severozápad, severovýchod, jihovýchod, jihozápad

dháraní (sanskrt): dlouhý mystický zpěv, jež má údajně přirozenou sílu probudit jisté druhy porozumění a magických schopností

dharm (sanskrt): cesta či zákon; stezka; buddhistické učení, v širším slova smyslu jakékoli učení či pravda

DOL (korej.): výkřik odtínající rozlišující myšlení

Dok Sahn, Duk Sahn (780-865) (korej.; čín: Te-šan): jeden z největších zenových mistrů v historii, strávil čtyřicet let studiem Diamantové sútry; začal praktikovat zen poté, co byl poražen jednoduchou otázkou od prodavačky čaje

dukkha (páli): utrpení

hapčang (korej.; jap.: gašó): gesto, kdy se ruce umístí dlaněmi k sobě na úroveň hrudi. Vyjadřuje respekt, vděčnost a pokoru.

hara (jap.): viz centrum

inka (korej.): „veřejná pečeť“; osvědčení, že student dokončil nebo prolomil konganovou praxi.

Ji Do Poep Sa Nim (JDPSN) (korej.): „mistr dharmy“; student, který je oprávněn vyučovat prostřednictvím konganové praxe a vést ústraní. Tentýž titul pro učitele – mnichy či jeptišky zní „Ji Do Poep Sa“.

Jo Ju (Džo Džu) (778-897) (korej.; čín.: Čao Čou; jap.: Džó Šu): čínská varianta jeho jména je odvozena od města v severní Číně, kde žil a učil 40 let až do konce svého života; jeden z nejslavnějších zenových mistrů v historii, významný v době zlaté éry zenu v Číně za vlády dynastie T'ang (618-907)

Jong Meng Džon Džin (JMDD) (korej.): doslovně: „srdnatá či neohrožená koncentrace“, parafrázováno: „jako tygr připravený ke skoku“. Na západě je to krátké ústraní probíhající v tichosti po dobu dvou až sedmi dnů a zahrnující třináct hodin formální meditační praxe denně. Účastníci se řídí přesným programem obsahujícím poklony, sezení, zpěvy, jídlo a práci, s důrazem na meditaci v sedě. Během ústraní probíhají soukromé rozhovory se zenovým mistrem či učitelem.

kalpa (sanskrt): věk; časový úsek, který zahrnuje dobu utváření a zániku fyzického vesmíru; nepředstavitelně dlouhé časové období.

karma (sanskrt): „příčina a následek“ a trvalý proces akce a reakce, platný pro prostoupení veškerých jevů. Tak jsou naše přítomné myšlenky, skutky a situace výsledkem našich minulých činů a naše budoucí myšlenky, skutky a situace budou následkem našeho jednání v současnosti. Individuální karma vyplývá z tohoto procesu.

kasa (korej.): hnědá součást oděvu nošená kolem krku nebo přes ramena, symbol buddhistických slibů a předpisů

KATZ! (korej.): tradiční zenový výkřik z břicha; užívá se k odetnutí rozlišujícího myšlení

kenšó (jap.): uzření své vlastní pravé přirozenosti; zážitek probuzení

kido (korej.): „cesta energie“; ústraní se zpěvy

kimči (korej.): pikantní naložené zelí

kjolče (korej.): „pevná dharma“; v korejské zenové tradici: intenzivní ústraní o délce 21 až 90 dní

kongan (korej.; jap.: kóan): paradoxní až absurdní tvrzení užívané zenovými učiteli za účelem pomoci studentům odetnout myšlení, a dosáhnout tak poznání.

Kwan Seum Bosal (korej., též Kwan Um; sanskrt: Avalokitéšvara; čín.: Kuan Jin; Jap.: Kanzeon): „ten, kdo naslouchá pláči světa“ a odpovídá soucitnou pomocí; bódhisattva soucitu

Lin-Či (+ 866) (čín.): čínský zenový mistr; zakladatel zenové školy Lin-či (Rinzai), jedné ze dvou fungujících škol v Japonsku

mahájánový buddhismus (sanskrt): buddhismus praktikovaný v severní Asii; zahrnuje též školy v Číně, Koreji, Japonsku a Tibetu

Mahákášjapa (sanskrt): vynikající Buddhův student a jeho nástupce ve vedení sanghy

Ma Jo (Ma Džo) (709-788) (korej.; čín.: Ma-tsu): velký čínský zenový patriarcha v raném období vlády dynastie T'ang

mala: šňůrka korálek připomínající náramek či náhrdelník, používaná v různých odnožích buddhismu pro počítání poklon či opakování mantry

mantra (sanskrt): zvuky či slova užívaná v meditaci k odetnutí rozlišujícího myšlení a pročištění mysli

moktak (korej.): dřevěný nástroj ve tvaru ryby užívaný jako bubínek k udávání rytmu při zpěvech

mu (jap.): nic, ne, nicota

Mu Mun Kwan (korej.): „Ohrada bez brány“; sbírka čtyřiceti osmi tradičních konganů sepsaná r. 1228 mnichem Mu Mun Ekai (1184 – 1260); studovaná obvykle před Zápisky z Modrého útesu

nirvána (sanskrt): stav dokonalého vnitřního klidu a míru; úplné vymizení existence individuality; zánik znovuzrovnání; vstup v blaženost

osvícení: probuzení

páramítá (sanskrt): Buddhovy ctnosti či „dokonalosti“. V mahájánovém buddhismu je jich šest: dána (velkorysost), síla (zdrženlivost či mravnost), šánti (trpělivost), vigor (energie či úsilí), dhjána (meditace), prádžňá (moudrost).

patriarcha: zakladatel školy a dále každý z jeho následovníků, jimž bylo předáno jeho učení

pět předpisů: pět prvních laických buddhistických slibů:

1. Slibuji, že se zdržím braní života. 2. Slibuji, že se zdržím braní věcí, které mi nepatří. 3. Slibuji, že se zdržím lhaní. 4. Slibuji, že se zdržím jednání způsobeného chtivostí. 5. Slibuji, že se zdržím užívání omamných látek za účelem opojení.

prádžňá (sanskrt): moudrost

róši (jap.): „ctihodný (duchovní) učitel“; zenový mistr

rozhovor: formální, soukromé setkání zenového učitele a studenta, při němž se užívá konganů k prověření a posílení studentovy praxe; jeho součástí mohou být i neformální otázky a instrukce

sál dharmy: místnost pro meditace a ceremonie v zenových centrech mistra Seung Sahna

samádhi (sanskrt): stav intenzivní koncentrace

samsára (sanskrt): cyklus zrození, smrti a znovuzrození

sangha (sanskrt): v mahájánové a zenové tradici: komunita praktikujících; může znamenat též rodinu studentů, kteří praktikují pod určitým mistrem

sarira (sanskrt): „tělo“; v korejském buddhismu: malé krystalky, které lze občas nalézt po kremaci v ostatcích mnichů, považované za svaté relikvie

satori (jap., čín: wu): zážitek probuzení, osvícení

sešin (jap.): viz Jong Meng Džon Džin

skandhy (sanskrt): pět jednotek, jež tvoří lidskou existenci: forma, pocity, vjemy, podněty, vědomí

Soen Sa Nim (korej.): „vážený zenový učitel“, zenový mistr

starší učitel dharmy: v zenové škole Kwan Um: osoba, jež splnila jisté požadavky v rámci výcviku, obvykle min. v průběhu devíti let, a přijala 16 předpisů.

Sunim (korej.): uctivé oslovení mnicha či mnišky

sútra (sanskrt): buddhistické spisy sestavené z buddhových promluv a z řečí jeho následovníků

šikantaza (jap.): „jen sedící“; stav pozornosti osvobozený od myšlenek, nezaměřený na žádný objekt a nepřipoutaný k žádnému konkrétnímu obsahu

Théraváda (sanskrt): jižní buddhistická škola zahrnující Srí Lanku, Thajsko a Barmu (Myanmar)

TOK: zvuk moktaku

transmise (odevzdání): formální předání rodové následnosti z učitele na studenta, transmise probíhá vždy při jmenování nového zenového mistra.

učitel bódhisattva: v zenové škole Kwan Um: osoba, jež splnila jisté požadavky v rámci výcviku, obvykle min. v průběhu deseti let, a přijala dalších 48 předpisů k předešlým 16 slibům staršího učitele dharmy (celkem tedy 64 předpisů).

učitel dharmy: v zenové škole Kwan Um: osoba, jež splnila jisté požadavky v rámci výcviku, obvykle min. v průběhu čtyř let, a přijala 10 předpisů

úder: zvuk úderu dlaní nebo holí do stolu či podlahy; užívá se k odetnutí rozlišujícího myšlení

Un Mun (korej.; čín.: Jün Men; jap.: Ummon): Zenový mistr ve zlatém období vlády čínské dynastie T'ang (618-907)

velká cesta: cesta osvobození, na níž praktikující vyvíjí velké úsilí, nebo taková cesta podstupovaná bódhisattvou

velká svoboda: svoboda od veškerého připoutání a pojmového chápání, která přichází probuzením v momentě osvícení

zafu (jap.): kulatý meditační polštář

Zápisky z Modrého útesu (Čín.: Pi-Ye-Lu; Jap.: Hekigan Roku): jedna z nejzásadnějších sbírek kong-anů, sestavená r. 1125, používaná dodnes

zen (jap.; korej.: Son, čín.: čchan; sanskrt: dhjána): meditační praxe

zendó (jap.): „zenový sál“, sál dharmy, meditační místnost

zenové centrum: meditační komunita, často s možností bydlení. Všechna centra v zenové škole Kwan Um sledují duchovní učení mistra Seung Sahna a každé z nich nabízí pravidelnou praxi a ústraní.

– Přeložila Lucie Hanigerová

This article copyright © 2008 Kwan Um School of Zen